Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 12. 2013, sp. zn. 20 Cdo 1851/2013, ECLI:CZ:NS:2013:20.CDO.1851.2013.1

Číslo: 43/2014

Právní věta:

Haagská Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z roku 1973 (uveřejněna vyhláškou ministra zahraničních věcí č. 132/1976 Sb.) se považuje za úpravu ve zvlášť vymezené věci podle článku 71 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

Bylo-li rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě vydáno ve Spolkové republice Německo po 1. 5. 2004 a bylo-li řízení o jeho výkon zahájeno v České republice před datem použitelnosti nařízení Rady (ES) č. 4/2009 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti, tj. před 18. 6. 2011, měl oprávněný na výběr domáhat se výkonu tohoto rozhodnutí podle haagské Úmluvy o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z roku 1973 (bez požadavku prohlášení vykonatelnosti) nebo podle nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (poté, co rozhodnutí bylo prohlášeno v České republice za vykonatelné, případně návrh na prohlášení vykonatelnosti rozhodnutí podat současně s návrhem na výkon rozhodnutí). Neobsahuje-li haagská Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z roku 1973 úpravu procesního postupu při uznání a výkonu rozhodnutí a v článku 13 odkazuje na právo dožádaného státu, je v České republice třeba ve věci výkonu rozhodnutí německého soudu zahájeného do 17. 6. 2011 včetně aplikovat postup podle zákona č. 97/1963 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2013.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.12.2013

Spisová značka: 20 Cdo 1851/2013

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Výkon rozhodnutí, Vykonatelnost rozhodnutí, Výživné

Předpisy: čl. 13 předpisu č. 132/1976Sb.
čl. 17 předpisu č. 132/1976Sb.
čl. 38 odst. 1 Nařízení (ES) č. 44/2001
čl. 71 odst. 2 Nařízení (ES) č. 44/2001
§ 48 předpisu č. 97/1963Sb.
§ 65 předpisu č. 97/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

K r a j s k ý s o u d usnesením ze dne 28. 2. 2013 potvrdil (v pořadí druhé) usnesení ze dne 6. 3. 2012, jímž O k r e s n í s o u d v Jičíně nařídil podle rozsudku téhož soudu ze dne 18. 2. 2002, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2002, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 22. 6. 2011 a nálezem Obvodního soudu pro rodinné záležitosti v Kaufbeurenu, Spolková republika Německo, ze dne 10. 8. 2010, k uspokojení přednostní pohledávky výživného oprávněné nezletilé N. B. (nyní P.), na dlužném výživném za dobu od 1. 10. 2009 do 31. 7. 2011 ve výši 2535 EURO a dále pro běžné výživné od 1. 8. 2011 ve výši 180 EURO měsíčně výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy (platu), nemocenských dávek nebo jiných příjmů, které přísluší povinnému od zaměstnavatele, u kterého je zaměstnán – od plátce mzdy: I., s. r. o., a dále povinnému uložil zaplatit oprávněné na náhradě nákladů výkonu rozhodnutí částku 29 496 Kč s tím, že nařízení výkonu rozhodnutí se vztahuje na vymožení pohledávky a nákladů předcházejícího řízení, náhrady nákladů výkonu rozhodnutí a soudního poplatku, jakož i dalších nákladů, které budou oprávněné v průběhu tohoto výkonu rozhodnutí proti povinnému přiznány; dále odvolací soud rozhodl, že povinný je povinen nahradit oprávněné náklady odvolacího řízení v částce 12 805 Kč.

Předchozí usnesení soudu prvního stupně ze dne 15. 8. 2011, jímž nařídil výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného pro běžné i dlužné výživné a jež neobsahovalo odůvodnění, bylo zrušeno usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 12. 2011 a věc mu byla vrácena k dalšímu řízení s tím, že podle § 66 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, „musí český soud, nařídí-li výkon rozhodnutí, své usnesení odůvodnit".

Usnesením ze dne 14. 11. 2011 Okresní soud v Jičíně výkon rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. c), odst. 4 o. s. ř. pro částku 176 EURO zastavil a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (toto rozhodnutí podle vyznačené doložky nabylo právní moci dne 14. 12. 2011).

Odvolací soud v odůvodnění napadeného usnesení především uvedl, že bylo-li v dané věci řízení o výkon rozhodnutí zahájeno dne 10. 3. 2011, tj. dříve, než nastala použitelnost nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti, ve vazbě na rozhodnutí Rady ze dne 30. 11. 2009 o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. 11. 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím (2009/941/ES), je zapotřebí při stanovení příslušnosti (ve smyslu pravomoci) soudu, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem členského státu, vyjít z Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (článek 75 bod 1 a 2 Nařízení č. 4/2009, čl. 1, 2 bod 1a, čl. 33 a násl. nařízení č. 44/2001, § 49 odst. 2 instrukce Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. 6. 2010, č. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních). Dovodil, že právem rozhodným pro otázky vyživovací povinnosti se rozumí právo členského státu, jehož justiční orgán k tomu povolaný vydal podkladové rozhodnutí (exekuční titul), že rozhodnutí vydané v členském státě, které je v tomto státě vykonatelné, je vykonatelné i v členském státě, v němž má být výkon rozhodnutí proveden, a že tuzemský soud není oprávněn přezkoumat věcnou správnost podkladového rozhodnutí, které se vykoná za stejných podmínek jako rozhodnutí vydané v členském státě výkonu. Krajský soud převzal zjištění soudu prvního stupně, že podkladové rozhodnutí – nález Obvodního soudu pro rodinné záležitosti v Kaufbeurenu, Spolková republika Německo, ze dne 10. 8. 2010, jímž byl změněn rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2002 s účinností od 1. 10. 2009, tak, že povinný je povinen platit oprávněné výživné v částce 180 EURO měsíčně vždy do 5. dne příslušného kalendářního měsíce k rukám matky, je vykonatelné v členském státě původu, jak to vyplývá z potvrzení tohoto soudu ze dne 1. 2. 2001 vydaného podle čl. 54 a 58 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001. Dospěl k závěru, že soud prvního stupně „postupoval správně, když výkon rozhodnutí nařídil" (§ 251 o. s. ř.), neboť je dána totožnost oprávněné a povinného s osobami, jimž exekuční titul přiznává právo

a ukládá povinnost, exekuční titul je vykonatelný formálně i materiálně (§ 161, § 261a odst. 1 o. s. ř.), zvolený způsob výkonu rozhodnutí se jeví s ohledem na povahu a výši vymáhané pohledávky vhodným (§ 258 odst. 1, § 264 odst. 1 o. s. ř.) a oprávněná se nedomáhá návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí pro vymožení dlužného a běžného výživného nad rámec stanovený exekučním titulem. K námitce povinného, že německý soud na jeho vyživovací povinnost nezapočetl z jedné poloviny přídavky na dítě, které pobírá matka oprávněné (viz § 1612b německého občanského zákoníku) a jejichž aktuální výše činí 184 EURO měsíčně, poukázal odvolací soud jednak na odůvodnění podkladového rozhodnutí, z nějž vyplývá, že nalézací soud při stanovení konečné výše výživného odečetl polovinu dětských přídavků, a dále na zásadu, podle níž exekuční soud není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost podkladového rozhodnutí (exekučního titulu). Pokud pak povinný namítal, že na výživném dluží jen 511,08 EURO a nikoliv požadovaných 2535 EURO, jde o námitku, která je uplatnitelná jen návrhem na (částečné) zastavení výkonu rozhodnutí podle § 268 odst. 1 písm. g), odst. 4 o. s. ř.

Proti oběma výrokům usnesení odvolacího soudu podal povinný dovolání, jehož přípustnost dovozuje z § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť „napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena a vyřešená právní otázka má být posouzena jinak“, přičemž tato právní otázka spočívá v tom, „zda je přípustné na území České republiky provádět výkon rozhodnutí na základě vykonatelného cizozemského rozhodnutí nad rámec přípustného výkonu rozhodnutí v zemi původu vydání cizozemského rozhodnutí“. Podle jeho názoru je totiž v daném případě „klíčové určit, jakým způsobem a v jakém rozsahu by bylo podkladové rozhodnutí vykonáváno na území Spolkové republiky Německo“. Dovolatel zejména namítá, že při absenci znalosti německého práva bylo povinností soudů učinit podle § 53 zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, všechna potřebná opatření ke zjištění tohoto práva a za tím účelem vyžádat informaci od Ministerstva spravedlnosti. Stejně jako v odvolání poukazuje na § 1612b odst. 1 BGB (německého občanského zákoníku), který je normou nejen hmotněprávní, ale i procesněprávní a podle kterého platí, že na vyživovací povinnost povinného je třeba z jedné poloviny započíst přídavky na dítě, jež matka oprávněné pobírá v současné době ve výši 184 EURO měsíčně. Z toho dovozuje, že pokud je podle podkladového rozhodnutí povinen platit výživné ve výši 180 EURO měsíčně, je třeba na tuto povinnost započíst 92 EURO jako polovinu přídavku na dítě, čímž mu v souladu s německou právní úpravou vzniká povinnost k měsíčním platbám výživného ve výši 88 EURO, kterou řádně plní, a že exekuční titul by byl na území SRN podle německého práva vykonáván pouze co do částky 88 EUR za předpokladu, že by dobrovolně neplnil; z podkladového rozhodnutí ovšem nevyplývá, že nalézací soud takový zápočet provedl. Jestliže se tedy oprávněná svým návrhem domáhá vymožení dlužného a běžného výživného nad rámec stanovený exekučním titulem, je zřejmé, že soudy obou stupňů postupovaly vadně, nařídily-li výkon rozhodnutí nad rámec výkonu rozhodnutí přípustného v zemi původu exekučního titulu, a jejich rozhodnutí tak spočívají na nesprávném právním posouzení věci. Dále dovolatel namítá, že na splatném výživném nedluží částku ve výši 2535 EURO, nýbrž pouze 511,08 EURO, a že není důvod pro nařízení výkonu do budoucna, protože běžné výživné podle německého práva platí řádně a včas. Navrhl, aby dovolací soud odložil vykonatelnost usnesení soudu prvního soudu stupně a aby napadené usnesení odvolacího soudu změnil tak, že 1) nařízení výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy pro dlužné výživné za dobu od 1. 10. 2009 do 31. 7. 2011 se co do výše 2023,92 EURO a pro běžné výživné od 1. 8. 2011 ve výši 180 EURO měsíčně zrušuje, 2) že oprávněná je povinna uhradit ve prospěch povinného náklady řízení před soudy obou stupňů, a 3) že oprávněná je povinna nahradit povinnému náklady dovolacího řízení.

Oprávněná ve svém písemném vyjádření k dovolání především vyslovila názor, že dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné, neboť § 238 o. s. ř. vylučuje možnost podat dovolání ve věci upravené zákonem o rodině. Dále uvedla, že argumentace povinného není správná ani po věcné stránce, dovozuje-li, že nalézací soud neprovedl zápočet podle § 1612b BGB; z odůvodnění exekučního titulu

totiž vyplývá, že soud zohlednil započet poloviny přídavku na dítě (podle zákona byl měl otec platit na jedenáctileté dítě 272 EUR měsíčně, takže z této částky je polovina přídavků odečtena). Vyslovila též názor, že uvedené ustanovení je ustanovením hmotněprávním, takže soud musel započet provést již v době svého rozhodnutí, a že „je obecně nepřípustné, aby povinný cokoli ze soudního rozhodnutí odečítal". Rovněž poukázala na to, že dlužné výživné za dobu od 1. 8. 2011 do května 2013 činí 1950,72 EURO. Navrhla, aby dovolací soud dovolání pro nepřípustnost odmítl či jako nedůvodné zamítl.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Dovolací soud při projednání dovolání a rozhodnutí o něm postupoval podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2013 (viz body 1. a 7., článku II., zákona č. 404/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, účastníkem řízení, řádně zastoupeným advokátkou, se nejprve zabýval jeho přípustností.

Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Vzhledem k tomu, že dovolání v této věci nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., zabýval se Nejvyšší soud tím, zda jsou splněny podmínky přípustnosti dovolání formulované v § 237 o. s. ř. (omezení podle § 238 písm. a/ o. s. ř., jak se mylně domnívá oprávněná, se vztahuje jen na řízení nalézací, nikoliv vykonávací).

Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

Exekučním titulem, podle kterého oprávněná navrhla (návrhem doručeným soudu prvního stupně dne 10. 3. 2011) nařízení výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy povinného, je nález o neplacení (Versäumnisbeschluss) vydaný Obvodním soudem pro rodinné záležitosti v Kaufbeurenu, Spolková republika Německo, dne 10. 8. 2010, jímž byl ve výroku I. a IV. změněn s účinností od 1. 10. 2009 rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 6. 5. 2002, tak, že „odpůrce (povinný) je povinen navrhovatelce (oprávněné) platit měsíční výživné předem ve výši 180 EURO do 5. dne příslušného kalendářního měsíce do rukou matky"; dále bylo rozhodnuto, že odpůrce hradí náklady řízení a že toto rozhodnutí je předběžně vykonatelné. Spolu s tímto návrhem oprávněná nepodala návrh na prohlášení vykonatelnosti exekučního titulu v České republice, ani v návrhu na nařízení výkonu neuvedla (netvrdila), že takový návrh podala v samostatném řízení a že o něm bylo pravomocným rozhodnutím soudu kladně rozhodnuto.

Jak dále z obsahu spisu vyplývá, soud prvního stupně oprávněnou usnesením ze dne 23. 3. 2011, doručeným její zástupkyni dne 28. 3. 2011, vyzval, „nechť ve lhůtě 15ti dnů ode dne doručení tohoto usnesení doplní návrh na nařízení výkonu rozhodnutí o návrh na prohlášení vykonatelnosti nálezu Obvodního soudu Kaufbeuren ze dne 10. 8. 2010", neboť „rozhodnutí o výživném vydaná v jednom členském státě Evropské unie budou uznána v jiném členském státě (čl. 33 nařízení Rady /ES/ č.

44/2001 – dále též jen „Nařízení Brusel I.“) a vykonána v jiném členském státě poté, co zde byla na návrh kterékoliv zúčastněné strany prohlášena za vykonatelné (čl. 38 citovaného nařízení)“. Na tuto výzvu reagovala oprávněná, resp. její zástupkyně dne 18. 4. 2011 tak, že soudu prvního stupně předložila osvědčení o vykonatelnosti podkladového rozhodnutí ve smyslu článku 54 a 58 Nařízení Brusel I, včetně jeho překladu do českého jazyka, návrh na prohlášení vykonatelnosti podkladového rozhodnutí (čl. 38 Nařízení) v daném řízení však nepodala.

Za této situace řešil odvolací soud otázku, zda v řízení o nařízení výkonu rozhodnutí lze postupovat podle Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti, ve vazbě na rozhodnutí Rady ze dne 30. 11. 2009 o uzavření Haagského protokolu ze dne 23. 11. 2007 o právu rozhodném pro vyživovací povinnosti Evropským společenstvím (2009/941/ES). V tomto ohledu dospěl k závěru, že bylo-li v dané věci řízení o výkon rozhodnutí zahájeno dne 10. 3. 2011, tj. dříve, než nastala použitelnost nařízení Rady (ES) č. 4/2009, je zapotřebí při stanovení příslušnosti (ve smyslu pravomoci) soudu, rozhodného práva a uznávání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem členského státu, vyjít z Nařízení Brusel I, přičemž dospěl k závěru, že předpoklady pro nařízení výkonu rozhodnutí podle Nařízení Brusel I. byly splněny.

Dovolatel shledává přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. v řešení otázky procesního práva, a to „zda je přípustné na území České republiky provádět výkon rozhodnutí na základě vykonatelného cizozemského rozhodnutí nad rámec přípustného výkonu rozhodnutí v zemi původu vydání cizozemského rozhodnutí“, kterou podle jeho názoru dovolací soud dosud neřešil „a která má být posouzena jinak“. Je proto třeba nejprve řešit (najisto postavit), zda v dané věci s cizím prvkem lze postupovat a nařídit výkon rozhodnutí podle exekučního titulu vydaného ve Spolkové republice Německo dle Nařízení Rady (ES) č. 4/2009, či nikoliv, a dále posoudit, zda soud může nařídit výkon rozhodnutí podle Nařízení Brusel I v případě, kdy oprávněná současně s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí nepodala návrh na prohlášení vykonatelnosti exekučního titulu (exequatur), ani netvrdila, že takový návrh podala v jiném řízení, kterému bylo pravomocným rozhodnutím soudu vyhověno. Protože odvolací soud se při řešení této druhé otázky procesního práva odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 3. 2011, sp. zn. 20 Cdo 5180/2008, usnesení téhož soudu ze dne 7. 2. 2011, sp. zn. 20 Cdo 4154/2008, či ze dne 26. 10. 2011, sp. zn. 20 Cdo 665/2010) a současně porušil článek 38 odst. 1 Nařízení Rady (ES) č. 44/2001, tedy přímo použitelného právního předpisu Evropských společenství, a § 68a a násl. zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZMPS“), a protože dále nezkoumal, zda je v daném případě možno výkon rozhodnutí nařídit bez nutnosti exequatur podle mezinárodní úmluvy upravující vymáhání výživného, jíž je vázána Česká republika a Spolková republika Německo, a podle § 65 ZMPS, a právem kterého státu se výkon rozhodnutí řídí, kteréžto otázky dovolací soud dosud neřešil, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř.

Po přezkoumání napadeného výroku usnesení odvolacího soudu o věci samé ve smyslu § 242 o. s. ř. dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovolání je opodstatněné jen částečně.

Právní posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. je nesprávné, jestliže odvolací soud věc posoudil podle právní normy (práva hmotného i procesního), jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Názor odvolacího soudu, že v dané věci nelze postupovat podle Nařízení (ES) č. 4/2009, je správný. V tomto ohledu je možno odkázat na níže uvedená ustanovení (Přechodná ustanovení) tohoto nařízení (Úř. věst. L 7, 10. 1. 2009, s. 1), ve znění Prováděcího nařízení Komise (EU) č. 1142/2011 ze dne 10. 11. 2011 (Úř. věst. L 293, 11. 11. 2011, s. 24), a opravy – Úř. věst. L 131, 18. 5. 2011, s. 26 (4/2009).

Jeho článek 75, stanoví:

> 1. Toto nařízení se použije pouze na řízení zahájená, soudní smíry schválené nebo uzavřené a veřejné listiny vystavené ode dne jeho použitelnosti, s výhradou odstavců 2 a 3.
>
> 2. Části 2 a 3 kapitoly IV se použijí
>
> a) na rozhodnutí, která byla vydána v členských státech přede dnem použitelnosti tohoto nařízení a u kterých se od tohoto dne vyžaduje uznání a prohlášení vykonatelnosti;
>
> b) na rozhodnutí vydaná ode dne použitelnosti tohoto nařízení v řízeních zahájených před tímto dnem, jestliže tato rozhodnutí pro účely uznání a výkonu spadají do působnosti nařízení (ES) č. 44/2001.

Nařízení (ES) č. 44/2001 se i nadále použije na řízení o uznání a výkonu, která probíhají ke dni použitelnosti tohoto nařízení.

Článek 76 Nařízení (ES) č. 4/2009 stanoví, že toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v Úředním věstníku Evropské unie. Ustanovení čl. 2 odst. 2, čl. 47 odst. 3 a článků 71, 72 a 73 se použijí ode dne 18. 9. 2010. S výjimkou ustanovení uvedených v druhém pododstavci se toto nařízení použije ode dne 18. 6. 2011 za předpokladu, že ve Společenství bude k tomuto dni použitelný Haagský protokol z roku 2007. V opačném případě se toto nařízení použije ode dne použitelnosti uvedeného protokolu ve Společenství. Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné v členských státech v souladu se Smlouvou o založení Evropského společenství.

Protože v projednávané věci byl exekuční titul vydán dne 10. 8. 2010 a k zahájení řízení o výkon rozhodnutí došlo dne 10. 3. 2011, tedy v obou datech přede dnem použitelnosti Nařízení č. 4/2009, výjimka stanovená v jeho článku 75 odstavci 2 se nepoužije. Z tohoto důvodu je toto Nařízení na danou věc nepoužitelné, jak odvolací soud správně dovodil. Jeho závěr, že předpoklady pro nařízení výkonu rozhodnutí podle Nařízení Brusel I byly splněny, je však nesprávný, neboť odvolací soud zcela ignoroval článek 38 odst. 1 Nařízení Brusel I a ustanovení § 68a až 68c zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů.

Podle článku 38 odst. 1 Nařízení Brusel I rozhodnutí vydané v jednom členském státě, které je v tomto státě vykonatelné, bude vykonáno v jiném členském státě poté, co zde bylo na návrh kterékoli zúčastněné strany prohlášeno za vykonatelné.

Podle § 68a odst. 1 ZMPS ustanovení tohoto oddílu se použijí v řízeních o uznání a výkonu cizích rozhodnutí, jiných veřejných listin a soudních smírů (dále jen „rozhodnutí“), v nichž se postupuje podle předpisu Evropských společenství nebo podle vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a jíž je Česká republika vázána (dále jen „mezinárodní smlouva“).

Podle § 68c odst. 1 ZMPS současně s návrhem na prohlášení vykonatelnosti může být podán návrh na nařízení výkonu rozhodnutí nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu. V takovém případě rozhodne soud v jediném usnesení o obou návrzích samostatnými výroky, které musí být odůvodněny. Usnesení musí být odůvodněno, i když se rozhoduje jen o jednom z těchto návrhů.

Podle odstavce 4 tohoto ustanovení rozhodnutí nemůže nabýt právní moci ve výroku nařizujícím výkon rozhodnutí nebo exekuci dříve než ve výroku, kterým se rozhodnutí prohlašuje za vykonatelné.

Z uvedené úpravy vyplývá, že exekuční titul může být vykonán ve vykonávacím či v exekučním řízení jen tehdy, pokud byl již dříve pravomocným rozhodnutím prohlášen vykonatelným na území státu, který jej vykonává. Podle článku 38 Nařízení Brusel I ve spojení s citovanými ustanoveními ZMPS

může oprávněný podat návrh na prohlášení vykonatelnosti samostatně či společně s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce; je-li návrh na prohlášení vykonatelnosti podán samostatně, lze návrh na nařízení výkonu rozhodnutí či exekuce podat až po právní moci rozhodnutí o prohlášení vykonatelnosti.

Odvolací soud tedy pochybil, jestliže dospěl k závěru, že předpoklady pro nařízení výkonu rozhodnutí podle Nařízení Brusel I (a citovaných ustanovení ZMPS) byly splněny. Současně je mu třeba vytknout, že neposoudil, zda v dané věci lze postupovat podle mezinárodní smlouvy (úmluvy) týkající se vymáhání výživného, jíž je vázána Česká republika a Spolková republika Německo a která oprávněné umožňuje navrhnout výkon rozhodnutí cizozemského soudu v České republice bez nutnosti exequatur, jak učinila. Úprava mezinárodní příslušnosti a podmínek uznání a výkonu rozhodnutí souvisejících s vyživovací povinností je totiž regulována řadou pramenů vnitrostátního i mezinárodního práva, a to zejména s ohledem na prameny vznikající na půdě Evropské unie a Haagské konference pro mezinárodní právo soukromé.

Ve vztahu k projednávané věci je pro Českou republiku a Spolkovou republiku Německo, jako pro členské státy EU, nejrelevantnějším pramenem – kromě Nařízení Brusel I a Nařízení č. 4/2009 – haagská Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti ze dne 2. 10. 1973 (dále jen „Haagská úmluva z roku 1973“), publikovaná pod č. 132/1976 Sb., jež pro bývalou Československou republiku vstoupila v platnost dnem 1. 8. 1976 a jejímiž smluvními stranami jsou Česká republika a Spolková republika Německo od roku 1993, resp. roku 1987.

Článek 71 Nařízení Brusel I. řeší potenciální střety mezi unijní úpravou a jinými mezinárodními smlouvami, čímž poskytuje záruku, aby členské státy dostály svým mezinárodním závazkům; v odstavci 1 stanovuje pravidlo, dle nějž se mezinárodní úmluvy upravující příslušnost, uznání a výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech použijí v souladu se zásadou speciality přednostně. Jinými slovy, použití Nařízení Brusel I v případech, na něž dopadá zvláštní mezinárodní úmluva, je vyloučeno, jelikož lze předpokládat, že zvláštní úprava obsažená v mezinárodní úmluvě bude na specifické okolnosti předmětné oblasti pamatovat daleko podrobněji, než Nařízení Brusel I coby předpis obecné povahy. (Obdobný závěr plyne i z analogického výkladu rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-406/92 Tatry v. M. R., ze dne 6. 12. 1994).

Toto pravidlo speciality je dále modifikováno odstavcem 2 článku 71, který v písmeně b) stanoví, že „rozhodnutí, která vydal v členském státě soud, který svou příslušnost založil v souladu s takovou smlouvou o zvláště vymezené věci, jsou v ostatních členských státech uznávaná a vykonávána v souladu s tímto nařízením. Stanoví-li smlouva o zvláště vymezené věci, jejímiž smluvními stranami jsou členský stát původu i dožádaný členský stát, podmínky uznání a výkonu rozhodnutí, použijí se tyto podmínky. V každém případě je však možno použít ustanovení tohoto nařízení týkající se řízení o uznávání a výkonu rozhodnutí.“. Jinými slovy, zmíněné ustanovení obsahuje dispoziční zásadu, podle níž lze při řízení o uznání a výkonu postupovat v režimu nařízení Brusel I i za situace, kdy se jinak přednostně aplikuje speciální mezinárodní úmluva. A contrario pak lze dovodit, že pokud zvláštní mezinárodní úmluva úpravu řízení o uznání a výkonu neobsahuje, ale odkazuje na použití vnitrostátního práva, je na místě aplikovat ustanovení Nařízení Brusel I, které je pro členské státy EU součásti vnitrostátního práva, a v souladu se zásadou přednosti a přímého účinku má aplikační přednost před jinými předpisy procesního práva. (K obdobnému závěru dospěla i generální advokátka ve stanovisku ze dne 28. 1. 2010 ve věci C-533/08 TNT Express Nederland B.V. proti AXA Versicherung, kde shledala, že článek 71 nařízení poskytuje přednost ustanovením mezinárodního práva pouze částečně, a to ohledně otázek upravených ve zvláštní mezinárodní smlouvě. Navíc, podobný vztah nezakládá úplnou přednost jiných úprav před nařízením „s tím důsledkem, že ohledně otázek, které smlouva neupravuje /zejména otázky týkající se uznávání a výkonu rozhodnutí/ se může uplatnit vnitrostátní právo. Ustanovení nařízení o uznávání a výkonu rozhodnutí se naopak použijí – aniž je dotčen druhý pododstavec ustanovení.“).

V obecné rovině lze tedy shrnout, že u mezinárodních smluv, které neobsahují procesní úpravu výkonu a uznání, se postupuje podle čl. 38 Nařízení Brusel I ve spojitosti s § 68a a násl. ZMPS.

Pokud jde o vztah Nařízení Brusel I a haagské Úmluvy z roku 1973, představuje tato Úmluva předpis, který je ve vztahu k Nařízení Brusel I v postavení lex specialis, a v souladu s článkem 71 Nařízení Brusel I může být přednostně (tedy před komunitárními pravidly) aplikována. Samotná tato Úmluva v článku 23 v souladu s principem nejvyššího zvýhodnění připouští možnost strany vybrat si postup podle jiného závazného mezinárodního nebo vnitrostátního předpisu, jenž pro ni bude výhodnější.

Při aplikaci zásad plynoucích z hierarchie předpisů mezinárodního práva soukromého, které spočívají na výkladu ustanovení unijního práva – zde nařízení Brusel I – je ale nutno přihlédnout také k historickému a účelovému výkladu zmíněných ustanovení. Nařízení Brusel I v předmluvě zdůrazňuje, že „(25) S ohledem na mezinárodní závazky členských států nejsou tímto nařízením dotčeny smlouvy upravující zvláštní oblasti práva, jejichž jsou členské státy smluvní stranou. (26) Je třeba stanovit nezbytnou pružnost v základních pravidlech tohoto nařízení, aby se přihlédlo ke zvláštním rysům procesních pravidel některých členských států…“.

Teleologickým výkladem ustanovení Nařízení Brusel I se zabývaly tzv. Schlosserova a Jenardova zprávy (viz OJ 1979, C 59/140 a C 56/61, článek 57), z nichž plyne, že účelem článku 71 odst. 2 bylo právě zajistit aplikaci pravidel Bruselské úmluvy, která svého času představovala nejpříznivější úpravu pro oprávněnou stranu sporu z hlediska zajištění efektivity a rychlosti výkonu spravedlnosti. Jenardova zpráva například uvádí, že „zjednodušené řízení o výkonu podle Úmluvy je protikladem oddílu II, jehož ustanovení nebude nutno použít za situace, kdy soud státu původu musí aplikovat jinou úmluvu. Z toho plyne, že pokud mezinárodní úmluva vztahující se ke zvláštním oblastem odkazuje na řízení o výkonu zpátky do vnitrostátního práva státu, v němž má být výkon nařízen, má se aplikovat toto vnitrostátní právo. Nicméně nic nebrání národnímu zákonodárci nahradit vnitrostátní úpravu pro výkon rozhodnutí řízením podle Bruselské úmluvy.“
Soudní dvůr v rozsudku TNT, C-533/08 konstatoval, že cílem článku 71 nařízení č. 44/2001 je dodržování pravidel, která byla stanovena s přihlédnutím ke zvláštnostem oblastí, kterých se týkají …

S ohledem na tento cíl Soudní dvůr rozhodl, že pravidla uvedená ve zvláštních smlouvách mají za následek, že se nepoužijí ustanovení Bruselské úmluvy týkající se stejné otázky (…). Tímto použitím [však] nesmí být dotčeny takové zásady, které jsou základem soudní spolupráce ve věcech občanských a obchodních v rámci Unie (…) a týkající se volného pohybu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, předvídatelnosti příslušných soudů, a tudíž právní jistoty pro jednotlivce, řádného výkonu spravedlnosti, minimalizace rizika souběžných řízení, jakož i vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti v rámci Unie (srov. odst. 48-49). Co se týče uznávání a výkonu soudních rozhodnutí, jsou příslušnými zásadami zásady volného pohybu soudních rozhodnutí a vzájemné důvěry ve výkon spravedlnosti (favor executionis), které jsou uvedeny v šestém, jakož i šestnáctém a sedmnáctém bodě odůvodnění nařízení č. 44/2001 (viz zejména rozsudky ze dne 14. 12. 2006, ASML, C-283/05, Sb. rozh. s. I-12041, bod 23, ze dne 10. 2. 2009, Allianz a Generali Assicurazioni Generali, C-185/07, Sb. rozh. s. I-663, bod 24, jakož i ze dne 28. 4. 2009, Apostolides, C-420/07, Sb. rozh. s. I-3571, bod 73). V rámci Unie lze použít pravidla uznávání a výkonu rozhodnutí stanovená zvláštními smlouvami uvedenými v článku 71 nařízení č. 44/2001 pouze v rozsahu, v němž jsou dodržovány tyto zásady (srov. odst. 54).

Jinými slovy, přednostní používání Nařízení Brusel I na úpravu uznání a výkonu (a v českém právním řádu tedy použití § 68a a násl. ZMPS) vychází z toho, že tato úprava klade minimální formální požadavky při výkonu rozhodnutí (exekuci), jímž je vymáháno výživné, což ovšem vzhledem k § 65 ZMPS (podle kterého uznání cizího rozhodnutí v majetkových věcech se nevyslovuje zvláštním výrokem a cizí rozhodnutí je uznáno tím, že český orgán k němu přihlédne, jako by šlo o rozhodnutí

českého orgánu) a k článku 13 Haagské úmluvy z roku 1973 (který stanoví, že pokud tato Úmluva nestanoví jinak, řízení o uznání a výkon rozhodnutí se řídí právem dožádaného státu) neplatí. Lze proto dovodit, že účelový výklad článku 71 Nařízení Brusel I svědčí právě pro aplikaci § 65 ZMPS, jenž je i v souladu se zohledněním slabšího postavení oprávněné strany, a v souladu se sledováním nejlepšího zájmu dítěte (srov. článek 3 Úmluvy o právech dítěte, čl. 24 Listiny základních práv EU, odst. 19 předmluvy Nařízení Rady /ES/ č. 4/2009, nebo odst. 5 a 9 předmluvy Nařízení Rady /ES/ č. 2201/2003) zajišťuje rychlejší a efektivnější výkon rozhodnutí o výživném. Navíc, ve prospěch argumentu o neporušení zásad volného pohybu soudních rozhodnutí v rámci EU svědčí též skutečnost, že unijní úprava v Nařízení č. 4/2009 již řízení o exequatur v řízeních týkajících se výkonu rozhodnutí (exekucích) o výživném (až na výjimku pro rozhodnutí vydaná v členském státě, jenž není vázán Haagským protokolem z roku 2007 – viz kapitola IV oddíl 2) odstranila.

Lze proto uzavřít, že s ohledem na účelový výklad článku 71 Nařízení Brusel I je v daném případě v souladu s cíly sledovanými tímto nařízením a s účelem ochrany zájmů oprávněné (nezletilého dítěte), která je v řízení o výkon rozhodnutí o výživném ve slabším postavení a jež spolu s návrhem na nařízení výkonu rozhodnutí nepodala návrh na prohlášení vykonatelnosti exekučního titulu, aplikovat postup podle § 63 až § 68 ZMPS s výjimkami, jež stanoví přímo haagská Úmluva a kterých se použije přednostně podle principu aplikační přednosti mezinárodní smlouvy (§ 2 ZMPS či článek 10 Ústavy České republiky). Jaké listiny musí účastník, který žádá o výkon (nebo uznání) rozhodnutí, předložit, stanoví článek 17 této Úmluvy.

V daných souvislostech je možno odkázat i na Instrukci Ministerstva spravedlnosti ze dne 11. 6. 2010, č. 59/2010-MOC-J, kterou se upravuje postup justičních orgánů ve styku s cizinou ve věcech občanskoprávních a obchodněprávních. Ta v § 44, nazvaném „Relevantní právní předpisy v oblasti výživného“, v odstavci 1 určuje, že otázku pravomoci českého soudu k řízení o výživném a určení rozhodného práva posoudí justiční orgán ČR dle obecných pravidel uvedených v § 37 a § 38. Do účinnosti nového předpisu uvedeného v § 49 odst. 2 (tedy Nařízení Rady /ES/ č. 4/2009 ze dne 18. 12. 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností, které se použije od 18. 6. 2011) je příslušným právním předpisem EU pro posouzení otázky pravomoci českého soudu k řízení o výživném nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Odstavec 2 instrukce stanoví, že mnohostrannými mezinárodními smlouvami upravujícími přeshraniční vymáhání výživného jsou: a) Úmluva o vymáhání výživného v cizině (vyhláška č. 33/1959 Sb.; přehled smluvních stran a další informace na webových stránkách OSN), b) Úmluva o uznávání a výkonu rozhodnutí o vyživovací povinnosti z roku 1973 (vyhláška č. 132/1976 Sb. s tím, že přehled smluvních stran a další informace jsou na webových stránkách Haagské konference pod č. 23), a odstavec 3, že Úmluva podle odst. 2 písm. b) se považuje za úpravu ve zvlášť vymezené věci podle čl. 71 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. V rozsahu, ve kterém se nepoužije tato úmluva, se mezi členskými státy EU použije uvedené nařízení.

Se zřetelem k § 48 ZMPS (a k tomu, že oprávněná podala návrh na nařízení výkonu rozhodnutí dne 10. 3. 2011) je v řízení o výkon rozhodnutí v dané věci třeba postupovat podle právních předpisů České republiky, tedy podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2012.

K námitkám povinného v dovolání je třeba uvést, že řídí-li se v dané věci výkon rozhodnutí článkem 13 Úmluvy, ve spojení s § 48 ZMPS, tedy českým právním řádem (jmenovitě občanským soudním řádem), jenž je založen na obecné zásadě, že soud výkonu není oprávněn přezkoumávat věcnou správnost podkladového rozhodnutí nebo jiného titulu a že obsahem rozhodnutí (jiného titulu), jehož výkon se navrhuje, je soud vázán a je povinen z něj vycházet (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze 14. 4. 1999, č. j. 21 Cdo 2020/98, uveřejněné pod číslem 4/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a

stanovisek, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 7. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2273/2008, ze dne 5. 8. 2008, sp. zn. 20 Cdo 4548/2007, ze dne 25. 10. 2002, sp. zn. 20 Cdo 554/2002, uveřejněné pod číslem 62/2004 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek), pak – ať již z exekučního titulu vyplývá, že nalézací soud při stanovení konečné výše výživného pro nezletilou oprávněnou odečetl polovinu dětských přídavků vyplácených její matce, jak v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl odvolací soud a taktéž oprávněná ve vyjádření k dovolání, či nikoliv, jak namítá dovolatel – pak jakékoli „odpočty" z výše výživného, jak o něm německý soud rozhodl v exekučním titulu, nepřichází v úvahu. Přisvědčit proto nelze ani dalším námitkám v dovolání.

Protože rozhodnutí odvolacího soudu není správné a protože pro jeho změnu nejsou dány podmínky, Nejvyšší soud je ve výroku o věci samé, jakož i v závislém výroku o nákladech řízení, podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil. Vzhledem k tomu, že důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na usnesení soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud i toto rozhodnutí, a to ve všech jeho výrocích, a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2, věta druhá, o. s. ř.).